

ROLUL INVESTIȚIILOR STRĂINE ÎN ECONOMIA REPUBLICII MOLDOVA

Tatiana BUJOR, dr. conf. universitar, UASM
Liliana GRINCIUC, lector universitar, UASM
Natalia DELIU, lector universitar, UASM

Abstract. The investments have an important role in the economy of a country, as they represent the material support of its social-economic development. They ensure the increase of fixed capital, technical and economic efficiency of the existing investments and also the creation of new working places. In this context the investments represent the decisive element of the economic growth, and of the intensive, qualitative and efficiency factors' promotion. In any economic, social or cultural field the investments are associated with the idea of development.

Investițiile există din cele mai vechi timpuri și, actualmente, reprezintă o parte componentă a activității economice a tuturor agenților economici, care alocă părți importante din veniturile obținute pentru extinderea și modernizarea mijloacelor de producere.

În orice domeniu, economic sau social-cultural, investițiile sunt percepute ca idei

de dezvoltare. Dezvoltarea oricărei societăți comerciale necesită investiții corespunzătoare. Ca strategie, investițiile înseamnă ameliorarea poziției concurențiale a întreprinderii, creșterea durabilă a valorii firmei.

În economie, prin investiții, în sens larg, se înțelege orice cheltuială bănească, făcută cu scopul de a obține profit. Investițiile au un caracter pronunțat novator, deoarece prin ele se creează condiții materiale necesare promovării procesului tehnic și a rezultatelor activității de cercetare științifică în toate domeniile de activitate, fapt prin care se asigură perfecționarea mijloacelor de producere, a tehnologiilor, a formelor de organizare a producerii, precum și înnoirea produselor, în special, investițiile de capital dețin un rol deosebit de important în asigurarea dezvoltării și restructurării economiei naționale. Indiferent de natura investiției (de stat, de grup sau particular), fiecare agent economic investitor, în general, urmărește cu prioritate:

- ✓ accentuarea procesului de modernizare a bazei tehnice în condițiile restructurării întregii producții materiale;
- ✓ reducerea costurilor de producere și a cheltuielilor materiale;
- ✓ promovarea largă a procesului tehnic prin aplicarea cât mai rapidă în producere a rezultatelor cercetării științifice și tehnologice;
- ✓ utilizarea rațională a materialelor de care dispune fiecare beneficiar de investiții, ridicarea gradului de valorificare a resurselor materiale;
- ✓ creșterea calitativă a întregii activități de comerț exterior și de cooperare economică internațională.

Rolul investițiilor străine în economia unei țări este incontestabil: lanțul de efecte pe care le generează se repercutează atât asupra producției de bunuri și servicii, cât și asupra consumului, motivând simultan cererea și oferta.

Investițiile reprezintă stimulentele ce generează noi activități economice și are ca finalitate obținerea de bunuri și servicii indispensabile unei economii viabile.

Activând într-un mediu concurențial la nivel regional și global, în condițiile liberalizării continue a circulației persoanelor, mărfurilor, dar și capitalului, țările sunt în competiție permanentă inclusiv și în domeniul atragerii investițiilor – atât ale investitorilor locali, cât și celor străini. Instrumentarul utilizat de autoritățile naționale competente în acest sens este destul de variat, în dependență de priorități și potențialul de care dispun, însă o caracteristică comună a acestora este efortul de dezvoltare și impunere a unei viziuni clare, transparente și predictibile în materie de investiții (prin documente de politici pe termen mediu și lung), asigurare a unui climat investițional cât mai atractiv.

În mod firesc, după exemplul țărilor din regiune, această cale este urmată și de Republica Moldova, atragerea investițiilor, de rând cu promovarea exporturilor, fiind una din prioritățile primordiale ale Guvernului, ce se regăsește practic în toate documentele de planificare strategică pe termen mediu și lung - atât la nivel național/inter-sectorial (de ex. Strategia Națională de Dezvoltare), cât și la nivel dedicat, principalul document în acest sens fiind Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015.

Obiectivul Strategiei constă în asigurarea atragerii investițiilor în valori ce vor permite creșterea volumelor de producție competitivă pe piața internă și externă și valorificarea potențialului de export existent. Atingerea acestui obiectiv urmează să asigure diversificarea și restructurarea economiei țării, majorarea competitivității sale, să contribuie la atingerea stabilității economice, precum și crearea bazei pentru integrarea în economia mondială a economiei țării.

Această strategie se bazează pe următoarele sarcini:

- ✓ atragerea și majorarea volumelor investițiilor în economia națională, care va permite ridicarea competitivității sectoarelor existente și crearea

- noilor sectoare eficiente cu orientare la export;
- ✓ reducerea disproportțiilor structurale și regionale în dezvoltarea economiei naționale;
- ✓ asigurarea unei balanțe de plăți pozitive din contul extinderii exporturilor și fabricarea mărfurilor substituibile celor importate;
- ✓ atragerea investițiilor străine directe în scopul modernizării și restructurării economiei naționale și integrării acesteia în economia mondială; maximizarea utilizării resurselor financiare locale, inclusiv a cetățenilor, remitenților și surselor proprii ale întreprinderilor.

Cel mai mare volum din investițiile străine directe care vin în Republica Moldova sunt alocate în sectoare care nu produc bunuri sau servicii competiționale pentru piața internațională.

De la începutul anului 2010, în rezultatul manifestării de către Republica Moldova a primelor semne de relansare economică, treptat se restabilește fluxul investițiilor străine.

Așadar, în I-ul semestrul al a.c. 2010 investițiile străine directe în economia națională au înregistrat 88,7 mii. USD, în valoare netă, ceea ce depășește nivelul perioadei respective a anului 2009 cu 1,5 ori. Deși nu a fost atins nivelul anului 2008, când a fost înregistrat cel mai mare flux de investiții străine atrase în economia republicii, totuși volumul acestora este în creștere.

Conform datelor prezentate în tabelul 1 putem observa, că participațiile investitorilor străini în capital social au rămas pozitive, neaținând la faptul că acest indice a scăzut în comparație cu aceeași perioadă al anului 2009. Totodată, investițiile în forma de „venit reinvestit” și „alt capital” s-au majorat considerabil, constituind 15,44 și, respectiv, 24,62 mii. USD. Sporirea volumului venitului reinvestit a constituit 9,1 ori, ceea ce demonstrează creșterea credibilității investitorilor străini.

Fluxul net al investițiilor străine directe a început să scadă în trimestrul IV al anului 2008 și a continuat scăderea în anul 2009. Așadar, volumul investițiilor străine directe atrase în economia națională (în valoare netă) în trimestrul IV 2008 a constituit 159,8 mii. USD (72,3% față de perioada corespunzătoare a anului 2007). În ianuarie-decembrie 2009 acest indicator a alcătuit 127,84 mii. USD, fiind în descreștere față de anul 2008 de 5,6 ori. Astfel, fluxul net de investiții directe pe cap de locuitor a scăzut de la 200 USD în anul 2008 până la 36 USD în anul 2009.

Tabelul 1. Fluxul net al investițiilor străine directe mii. USD

Specificare	sem. I 2006	sem. I 2007	sem. I 2008	sem. I 2009	sem. I 2010
Investițiile străine directe în economia națională - total	74,09	193,99	303,56	59,11	88,7
inclusiv: capital social	38,04	75,71	159,74	60,56	48,64
din care sectorul bancar	0,39	9,5	10,35	2,21	0,14
venit reinvestit	9,37	34,98	45,92	1,69	15,44
din care sectorul bancar	2,56	12,36	13,24	-2,67	1,38
alt capital	26,68	83,3	97,9	-3,14	24,62

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Este de remarcă, că în prima jumătate a anului 2010 volumul intrărilor de investițiile străine directe continuă să scadă. În semestrul I al anului curent valoarea acestora s-a diminuat cu 6,5% comparativ cu perioada analogică a anului 2009 (de la 158,7 până la 148,4 mii. USD).

Această diminuare a fost condiționată, în totalitate, de scăderea cu 36,9% a volumului capitalului social. Unul din factorii care împiedică atragerea investițiilor

străine în țară este instabilitatea politică continuă. Însă, este de remarcat că în semestrul I al anului curent volumul ieșirilor de investiții străine directe a diminuat cu circa 40% comparativ cu perioada analogică a anului 2009.

Drept consecință, în anul 2009 volumul investițiilor străine acumulate a sporit nesemnificativ - de la 2566,6 mii. USD la sfârșitul anului 2008 până la 2649,6 mii. USD la sfârșitul anului 2009 și până la 2703,4 mii. USD la sfârșitul semestrului I 2010, respectiv.

Criza economică mondială a afectat și fluxul investițiilor străine directe în ramurile economiei naționale. Dacă vom compara datele din tabelul 2 pentru semestrul I al anilor 2008 și 2009, vom observa că a scăzut ponderea investițiilor în sectorul real (industrie și energetică). Totodată, a sporit ponderea investițiilor orientate în construcții, precum și în transporturi și comunicații, agricultură și activități financiare.

Repartizarea investițiilor străine directe acumulate în ramurile economiei, conform situației din 01.07.2010, a avut loc astfel în cât cele mai atractive pentru investitorii străini au fost activitățile financiare - 22,4% din volumul investițiilor străine atrase în Moldova (la situația din 1.07.2008 - 16,9%), comerțul cu ridicată și cu amănuntul - 19,7% (23,6%), tranzacții imobiliare - 18,9% (16,9%), industria prelucrătoare - 16,0% (19,1%), energie electrică, gaz și apă - 8,7% (13,0%) și transporturi și comunicații - 7,0% (6%). În ansamblu, investițiile în aceste sectoare au constituit circa 93% din volumul total al mijloacelor investite de către investitorii străini pe parcursul anilor de evidență.

Tabelul 2. Structura soldului investițiilor străine directe pe sectoare, %

Ramurile economiei	la 01.07.2008	la 01.07.2009	la 01.07.2010
Industria prelucrătoare	19,1	19,1	16,0
Activități financiare	16,9	25,5	22,4
Comerț cu ridicată și cu amănuntul	23,6	19,5	19,7
Agricultură	0,6	0,7	0,9
Construcții	1,9	2,1	3,4
Hoteluri și restaurante	1,3	1,5	1,3
Transporturi și comunicații	6,0	11,6	7,0
Tranzacții imobiliare	16,9	13,0	18,9
Energie electrică, gaz și apă	13,0	6,2	8,7
Alte activități	0,7	0,8	1,7

Sursa: Biroul Național de Statistică

În continuare, referindu-ne la tabelul 3, am dori să constatăm că sursele de proveniență ale investițiilor străine directe sunt destul de diversificate. Din volumul total al investițiilor străine atrase în Republica Moldova conform situației la 1.07.2010, 75,6% constituie investițiile din statele UE (la situația din 1.04.2007 - 72,5%), 8,7% din țările CSI (la situația din 1.04.2007 - 11,7%), din care Rusia - 7,6% (11,3%) și 18,9% (16,5%) din alte țări. Totodată, menționăm, că la 1.01.2005 raportul dintre țările UE și CSI constituia 59,7% și, respectiv, 14,4%.

Este necesar de menționat, că nivelul investițiilor străine directe în sectorul real al economiei rămâne a fi insuficient, în special în domeniile generatoare de valoare adăugată înaltă (producere și prestare a serviciilor), care ar asigura competiție și trezi interes pe piețele de desfacere externe. În afară de aceasta, dezvoltarea businessului este împovărată de nivelul insuficient de dezvoltare a pieței financiare (asigurările, piața valorilor mobiliare, instrumente de finanțare, titluri de credit etc.), de rata dobânzii înaltă la creditele bancare, precum și existența disproporțiilor regionale majore etc.

Tabelul 3. Structura investițiilor străine atrase, după țara de origine, 1994 - 1.07.2010, în % din total

Țara de origine	Conform situației la:			
	1.07.2007	1.07.2008	1.07.2009	1.07.2010
Olanda	21,5	21,6	16,7	18,5
Cipru	9,5	9,9	10,1	14,4
Italia	9,5	10,8	10,6	10,5
Rusia	11,3	8,4	4,7	7,6
Franța	3,9	4,0	10,6	4,1
Marea Britanie	5,9	4,5	8,9	5,5
Germania	4,9	5,3	7,5	7,2
Spania	7,9	6,2	3,5	2,5
România	4,0	3,4	7,1	6,5
SUA	4,8	5,5	3,3	3,3
Ucraina	0,3	1,2	1,4	1,0
Alte țări	16,5	19,2	15,6	18,9
TOTAL	100	100	100	100
Din total:				
Țările UE	72,5	71,8	79,3	75,6
Țările CSI	11,7	9,7	6,1	8,7

Sursa: Biroul Național de Statistică

În vederea dezvoltării continue a economiei naționale și asigurării unei dezvoltări socioeconomice durabile a țării, este necesar de a concentra eforturile pentru atragerea investițiilor străine strategice. În privința unor astfel de proiecte, este extrem de important de a asigura suportul administrativ, în special în domeniile care au potențial semnificativ pentru economie și anume în industria sciento-intensivă, constructoare de mașini, energetică, transporturilor, materialelor de construcție etc.

Totodată, o atenție deosebită este necesar de acordat atragerii în țară a tehnologiilor performante, inclusiv de conservare a energiei și a resurselor, precum și de substituție a mărfurilor de import. Toate acestea vor contribui atât la stabilizarea și diversificarea economiei naționale, cât și la sporirea atractivității investiționale ale regiunilor țării și promovarea imaginii pozitive a țării în ansamblu, prin urmare sporind fluxul de investiții.

Să accentuăm, că avantajele Republicii Moldova de care țin cont neapărat investitorii străini includ sistemul bancar și monetar stabil, amplasarea țării la hotar cu Uniunea Europeană, o rețea dezvoltată de telefonie mobilă și telecomunicații, un regim fiscal preferențial, o forță de muncă ieftină, precum și o legislație favorabilă. Povara fiscală nu se resimte atât de puternic ca în țările vecine. În plus, un factor pozitiv important este prezența unor acorduri cu țările UE, țările CSI și unele țări balcanice care ne permit să livrăm mărfurile moldovenești pe aceste piețe fără taxe vamale și careva restricții semnificative.

Potrivit prevederilor legislației în vigoare (Legea nr.198-XV din 15 mai 2003, cu privire la arenda în agricultură), investitorii străini au posibilitatea să investească în agricultură prin arendarea terenurilor agricole pe o perioadă de până la 30 ani, aceasta fiind utilizată pe larg de către investitorii germani, bulgari și alții. Economia agrară a Moldovei are patru avantaje mari general recunoscute.

Primul: datorită poziției geografice și climei favorabile, pot fi crescute legume timpurii, oferind Moldovei un avantaj competitiv semnificativ.

În al doilea rând, Moldova dispune de terenuri bogate în humus și resurse acvatice suficiente.

În al treilea rând, populația Moldovei a acumulat o bogată experiență și cunoștințe în domenii cum sînt creșterea fructelor și legumelor, tutunului, strugurilor și producerea vinului.

În al patrulea rînd, instituțiile de cercetări științifice ale republicii au acumulat cunoștințe solide și experiență pentru a contribui la dezvoltarea agriculturii.

Astfel în Republica Moldova au fost lansate mai multe proiecte de dezvoltare a economiei, (noi am atras atenția asupra celor ce țin de agricultură și de dezvoltarea rurală), finanțate de diferite structuri străine:

- ✓ Proiectul de Dezvoltare a Businessului Agricol a CNFA, finantat de catre USAID;
- ✓ Proiectul de Finanțare Rurală și Dezvoltare a Întreprinderilor Mici (Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agriculturii);
- ✓ Proiectul de Revitalizare a Agriculturii (FIDA);
- ✓ Proiectul moldo-lituanian „Fortificarea sistemului de control veterinar și a siguranței alimentare a Moldovei”;
- ✓ Proiectul Creșterii Producției Alimentare din contul Programului 2KR (Guvernul Japoniei);
- ✓ Proiectul de Control al Poluării din Agricultură (Banca Mondială);
- ✓ Proiectul de Investitii si Servicii Rurale (faza a II, 2006 – 2010);
- ✓ Proiectul de Reparcelare a Terenurilor Agricole (august 2007 – februarie 2009);
- ✓ Proiectul Sporirea Cantitatii si Calitatii Produselor Agricole pentru Export la nivel de Întreprindere Individuala (iulie 2007 – martie 2009);
- ✓ Proiectul “Suport la Dezvoltarea Sectorului Rural prin Fortificarea Capacitatii Serviciului de Extensiune” (octombrie 2006 - decembrie 2009);
- ✓ Programul-pilot de Atragere a Remitențelor în Economie,,PARE 1+1” pentru anii 2010-2012.

Toate programele de investiții trebuie să ajute la dezvoltarea de mai departe a economiei Republicii Moldova, și în special sectorul agricol (prelucrarea alimentelor, vinului, tutunului, legumelor, uleiurilor, producerea cărnii și laptelui). Programele trebuie să fie cât mai transparente, să fie accesibile.

În concluzie, putem afirma că, în cadrul circuitului economic național, activitatea de investiții joacă un dublu rol:

- ✓ În primul rînd, agenții economici declanșatori de acțiuni investiționale, care implementează diverse proiecte de investiții, își sporesc oferta de bunuri și/sau servicii prin creșterea capacității lor productive, realizînd venituri suplimentare.
- ✓ În al doilea rînd, orice proiect de investiții va genera nevoi sau cereri suplimentare în sectoare conexe în amonte (furnizoare de materii prime, materiale, utilități etc.) sau în aval (distribuitoare și/sau consumatori a bunurilor și serviciilor oferite). Implicit va avea loc o creștere în lanț a veniturilor la toți agenții economici antrenați.

În Republica Moldova investițiile străine sunt concentrate în mare parte în industria prelucrătoare, energie electrică și termică, gaze și apă, comerț, repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice, în activități financiare, tranzacțiilor imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor. Cel mai mare volum din investițiile străine directe care vin în Republica Moldova sunt alocate în sectoare care nu produc bunuri sau servicii competiționale pentru piața internațională. Pe de altă parte specialiștii afirmă că datorită investițiilor străine, multe sectoare economice, cum ar fi telecomunicațiile mobile, au fost practic create de la zero, iar altele, precum producția și distribuția de energie electrică au fost salvate de la colaps. Totodată, în ultimii ani, companiile cu capital străin au realizat vânzări mult mai mari decât cele autohtone.

Listă bibliografică

1. Ana Popa, Valeriu Prohnițchi, Adrian Lupușor “Impactul investițiilor străine directe asupra economiei Republicii Moldova” Chișinău, 2010
2. Viorel Chivriga, Valeriu Prohnițchi „Cadrul legislativ și climatul investițional în Republica Moldova” 2004
3. Iulia IABANJI, Director general ODIMM “Programul de atragere a remitențelor în economie Pare 1+1” Chișinău, 2010
4. [http: www.creditportal.ro](http://www.creditportal.ro)
5. [http: www.mec.gov.md](http://www.mec.gov.md)